

Veronika Kupková:

Chceme propojit v dialogu ty, kteří se dosud neměli šanci potkat

Veronika Kupková natočila spolu s Olgou Komarevtsevovou v roce 2016 dokument Generace N: Deutschböhme, který se ve vzpomínkách pamětníků vrací do poválečné doby, kdy byli čeští Němci nuceni z Chomutovska odejít. Film zaznamenává skutečné příběhy lidí, kteří museli opustit své domovy, i osudy těch, kteří zůstali v Československu. Získal mnoho různých ocenění. Nyní se Veronika Kupková pustila společně se svými studenty do podobně tematického projektu, avšak z jiné perspektivy.

Jak vznikl nápad natočit dokument?

V roce 2015 uplynulo sedmdesát let od konce války a tím pádem i stejná doba od poválečných událostí v našem regionu. V té době jsem byla jako dobrovolník v rámci Evropské dobrovolné služby v saském Zethau, kde jsem pracovala ve volnočasovém středisku Grüne Schule grenzenlos. Tam jsem, nejprve ze zvědavosti, pozvala na hostování putovní výstavu Zmizelých Sudety, kterou navštívilo mnoho pamětníků a každý druhý mi vyprávěl svůj „sudetský“ příběh. Tehdy jsem také koordinovala několik česko-německých vzdělávacích projektů a řekla si, že by se studenti s pamětníky mohli setkat. Bylo to pro všechny poprvé, kdy o svých zkušenostech mohli otevřeně hovořit. A studenty to tehdy nadchlo. Projekty jsme tenkrát filmovali, protože spolu se mnou působila v Zethau ještě Olga Komarevtseva, filmářka z Ruska. Daly jsme se dohromady a rozhodly se zachytit v našem filmu různé perspektivy lidí, kteří poválečnou dobu v Sudetech prožili.

Chtělo se lidem na tuto dobu vzpomínat?

Vzpomínky lidí jsou velmi různé, tenkrát si tři miliony obyvatel prožili své. Vlastně mě překvapilo, že lidé, kteří přišli na výstavu v Zethau, měli potřebu se mně, neznámé holce z Čech, tolik svěřovat. Ne všichni o tom dokázali vyprávět napoprvé. Je to zážitek, k jehož sdílení musí člověk dozrát. Spousta lidí ho také vytěsnila a dnes

to pro ně už není téma. Tehdy v mém okolí převládaly názory, že ti němečtí obyvatelé, kteří v tehdejším Československu po roce 1945 zůstali, se vlastně měli dobře. Ti, kteří se dostali do Německa, srovnávali tuto skutečnost pouze se svojí perspektivou vyhnání a ztráty domova. Samozřejmě pro ně tato událost symbolizovala tragickou

zjištění, jak jsme toho docílili, je znepokojivé. Když se dnes objeví názor, že sudetští Němci „šli přece domů“, že vysídlení pro ně nemohlo být „takovou tragédií“, odkazuje to na nepochopení celého problému. Měli totiž své domovy po staletí tady a najednou nebyli nikde doma, nikdo je nechtěl. I jejich němčina zněla jinak a na první

UVĚDOMILA JSEM SI AŽ PŘI NATÁČENÍ NAŠEHO DOKUMENTU, ŽE ČESKOSLOVENSKO BYLO PŘED OSMDESÁTI LETY MULTIETNICKÝ STÁT.

dobu v jejich životě – s pocitem nespravedlnosti, prožitým násilím a pocitem bezpráví se člověk vyrovnává těžko. My jsme chtěli našim filmem ukázat právě obě strany, dát stejný prostor těm, kteří své domovy museli opustit, i těm, kteří v Sudetech zůstali.

Jaký má dnes váš dokument význam, co má vzkázat současné generaci i těm budoucím?

My jsme chtěli ukázat, jak velká dějinná rozhodnutí ovlivňují životy konkrétních lidí a jak devastující je princip kolektivní viny. Zároveň jsme považovali za důležité dát dějinám, které se často učí ve školách v podobě letopočtů a čísel, konkrétní tvář. UVĚDOMILA JSEM SI AŽ PŘI NATÁČENÍ NAŠEHO DOKUMENTU, ŽE ČESKOSLOVENSKO BYLO PŘED OSMDESÁTI LETY MULTIETNICKÝ STÁT, ve kterém každý třetí člověk mluvil jinou řečí než češtinou. Z dnešního hlediska je náš stát národnostně homogenní, ale

poslech bylo zřejmé, že jsou cizí. Nyní se zabýváte novým projektem, který je na jednu stranu rozdílný, přesto má některé skutečnosti velmi podobné. Co tedy připravujete?

Na kadaňském gymnáziu, kde pracuji, již třetím rokem pokračujeme v objevování zapomenuté historie zaniklého města Přísečnice. Začalo to tím, že moje dvě studentky napsaly odbornou práci na téma Přísečnice ve vzpomínkách svých obyvatel. Využily k tomu i náš dokumentární film a propojily to se svým rodinným příběhem – dědeček jedné studentky totiž pochází z Přísečnice a zažil ji jako dítě po válce. To byl základ pro projekt, který se v loňském roce zabýval návrhem naučné stezky kolem této vodní nádrže. V letošním roce bychom sebrali materiál, který jsme získali od německy i česky hovořících pamětníků, rádi publikovali knižně. Chceme ukázat

na příkladu Přísečnice, jak velké kulturní bohatství se skrývá pod hladinou této vodní nádrže. Knihu o Přísečnici doprovodí i výstava, na které se spolu s námi podílí i kadaňský františkánský klášter. Vernisáž proběhne 21. června 2019 a výstava tam potrvá až do konce října. O její putovní verzi je také velký zájem, v současné době máme potvrzené i další termíny a místa. V Chomutovské knihovně se bude prezentovat v listopadu. Těší nás, že téma tolik rezonuje, je to přeci jen už 50 let od doby, kdy se o zániku Přísečnice rozhodlo! Doufáme, že naše výstava umožní lidem nejenom zavzpomínat, ale také se setkat s lidmi, kteří prožili podobný osud. Rádi bychom propojili ty, kteří se dosud neměli šanci setkat. **Poodhalte nám trochu, co na výstavě lidé uvidí.**

Putovní část výstavy zachycuje hornickou historii města, legendy z Přísečnicka, historii hudební školy i řemesel, které město proslavily. Františkánský klášter zapůjčí i některé dosud existující předměty z Přísečnice. Ukážeme také na konkrétních příbězích, jak se cítili lidé před tím, než museli opustit svůj domov. Podařilo se nám zachytit Přísečnici od 30. let až do dneška a příběhy pamětníků jsou opravdu působivé. A tak vám už brzy bude moct česko-německý tým studentů představit bohatství, které se skrývá po klidnou hladinou dnešní přehrady.